

A BIODIVERZITÁS-KUTATÁS STRATÉGIA PLATFORM: EGY KÍSÉRLET A KUTATÓK ÉS DÖNTÉSHOZÓK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRE

Török Katalin

PhD, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
kati@botanika.hu

A globális bioszféra krízis, az élővilág rohamos szegényedésének felismerése óta a politikai döntésekben csak igen csekély szerepet játszik a probléma hatékony kezelésének szándéka. Ennek oka a rövid távú gazdasági érdekek prioritása mellett részben az, hogy a bioszféra működésének és az ember hatásának folyamatát egészében nem ismerjük, csak egyes részleteire vonatkozóan rendelkezünk különböző mélységű ismeretekkel, kutatási eredményekkel (Fekete, 2004). A komplexitás és a részleges tudás következtében a döntéshozók kérdéseire nehéz tudományosan alátámasztott, szakszerű válaszokat adni, ennek következtében az ökológusokat a döntéshozók ritkán kérdezik meg. Márpedig a környezeti változások ilyen gyorsasága mellett – még a globális szintézis megalkotása előtt (Vida, 2004) – sürgősen ki kell alakítani azokat a csatornákat, melyek mentén a lehető legjobb tudás hasznosulhat a döntéshozatali mechanizmusokban. Mára annyit sikerült elérni, hogy – mint kötelező fogalom – a fenntartható fejlődés bekerült az országok fejlesztési terveibe, de a valódi problémák feltárása és kezelése többnyire elmarad.

A bioszféra szerepe a fenntarthatóság megvalósításában alapvető, ahogy ezt az ENSZ megrendelésére készült elemzés, a *Millenium Ecosystem Assessment*¹ megállapítja. A jövő generációk számára a biológiai

erőforrások, az ökoszisztémaszolgáltatások biztosítását a lehető legjobb tudás felhasználásával lehet csak fenntartható módon megvalósítani. Ehhez ki kell építeni a tudományos eredmények döntésekben való felhasználásának csatornáit, melyeknek hozzá kell járulniuk a bioszféra-ember kapcsolatban szükséges paradigmaváltáshoz (Vida, 2004).

Felelős európai bizottsági szakemberek kezdeményezésére 1999-ben létrehozták az európai biodiverzitás-kutatási stratégia platformot (*European Platform for Biodiversity Research Strategy* – EPBRs²) azzal a céllal, hogy a kutatók minél szélesebb körét bevonják a kutatás és a kormányzás közötti párbeszédbe. Az EPBRs nemzeti platformok segítségével határozza meg azokat a kutatási irányokat, melyek hozzájárulnak a biológiai sokféleség hanyatlásának 2010-re történő megállításához, mely célt az Európai Tanács a *Göteborgi Nyilatkozat*-ában hozott nyilvánosságra. Az EPBRs partnerei az ökológus, botanikus, zoológus szakembereken kívül szociológusok, közgazdászok stb., és a szakmai döntéshozók képviselői. A tudományágak és a kormányzás közötti együttgondolkodással egy új, hatékony fórumot teremt a tudományos viták számára.

Az EPBRs működését a félévenként rendezett tudományos találkozók biztosítják,

¹ <http://www.maweb.org/en/Products.aspx?>

² <http://www.epbrs.org>

melyek anyagi háttérét a most befejeződött, 6. Keretprogramban elnyert *BioPlatform*³ projekt fedezte. A találkozót az aktuális EU-elnök országa rendezte. Ezalól kivétel volt a 2005. március-áprilisi konferencia, melyet Magyarország rendezett. A találkozók témáját a rendező ország javasolja, de sokszor a *Biológiai Sokféleség Egyezmény* szakmai testületének tematikájához kapcsolódóan. Minden rendezvényt elektronikus konferencia előz meg, amely a partnereken kívül a szakemberek széles körét készíti véleménynyilvánításra az adott témakörben. Minden találkozó ajánlásokat fogalmaz meg témájára vonatkozóan, melyet széles körben terjeszt.

Az EPBRS tanácsait európai és globális szinten elfogadják. Jó példa a természetvédelmi területekre vonatkozó ajánlása, melyet a *Biológiai Sokféleség Egyezmény* szakmai testülete⁴ dokumentumába beépített, vagy az írországi ülés eredményeként született javaslat, melyet végül az Európai Tanács iránylevként⁵ hirdetett meg.

A BioPlatform projektnek köszönhetően megalakultak a nemzeti platformok. Ezek egyrészt fontos szakmai támogatói az európai szervezetnek, másrészt országos szinten biztosítanak fórumot a biológiai sokféleség és a társadalom kapcsolatának megvitatására. 2003-ban megalakult a magyarországi *Nemzeti Biodiverzitás Platform*,⁶ mely 2006-ig tartó cselekvési tervet fogadott el. Céljai közül már többet megvalósított, így véleményezte a *Biológiai sokféleség megőrzése nemzeti stratégia és cselekvési terv*-et, melyet a KVM elfogadott, bekapcsolódott az EPBRS munkájába, részt

vett a konferencia szervezésében. A kommunikáció első jele, hogy a konferenciát az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium és a Nemzeti Biodiverzitás Platform együttműködésével tettük sikeressé. A budapesti EPBRS konferencia⁷ ajánlást fogalmazott meg a lépték szerepére és kezelésére vonatkozóan a biológiai sokféleség elemzése során, és elfogadta az európai biodiverzitás-kutatásra vonatkozó akcióterv első változatát. A hazai aktivitás talán legfontosabb elismerése, hogy a BioPlatform második szakaszára vonatkozó 6. Keretprogramba beadott pályázat koordinációjára Magyarországot kérték fel. A pályázatot igen jó minősítéssel elfogadta az Európai Bizottság, jelenleg tárgyalási szakaszban van. Reméljük, hogy a projekt sikerével bővíthet a résztvevők köre, és a Nemzeti Biodiverzitás Platform is erőteljesebben hallathatja majd hangját.

Az EPBRS eddigi tevékenysége jól példázza azt, hogy van fogadókészség a kormányzás és a döntéshozók részéről a kutatási eredmények felhasználására, sőt, a segítségre szükségük is van, de ennek valamilyen intézményes formát célszerű ölteni. Növekvő igény van a tudományos eredmények ismertetésére, átadására, ezt a pályázatok meg is követelik. Véleményem szerint a tudományközvetítés fontos szelete a tudományos munkának, lassan elismerése is növekszik, így a kutatók erőfeszítése, a tudománypolitikába fektetett energiája megtérülhet.

⁷ <http://www.biodivplatform.hu/conf>

³ <http://www.bioplatform.info>

⁴ <http://www.biodiv.org/convention/sbstta.asp>

⁵ Council Conclusion. 30 June 2004, 10997/04

⁶ <http://www.biodivplatform.hu>

Kulcsszavak: *bioszféra*krízis, *tudományközvetítés*, *European Platform for Biodiversity Research Strategy*, *Nemzeti Biodiverzitás Platform*

IRODALOM

Fekete Gábor (2004): Ökológia: a teóriától a praxisig. Magyar Tudomány. 49, 1, 2–11.

Vida Gábor (2004): Záró globális gondolatok. Magyar Tudomány. 49, 1, 67–69.